

Sygn. akt III AUa 2375/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 czerwca 2016 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Ireneusz Lejczak spr.

Sędziowie: SSA Stanisława Kubica

SSA Barbara Staśkiewicz

Protokolant: Monika Horabik

po rozpoznaniu w dniu 15 czerwca 2016 r. we Wrocławiu

na rozprawie

sprawy z wniosku (...) S.A. w J.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W.

przy udziale zainteresowanego J. U.

o ubezpieczenie społeczne

na skutek apelacji (...) S.A. w J.

od wyroku Sądu Okręgowego w Świdnicy Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 16 września 2015 r. sygn. akt VII U 619/15

I. zmienia zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. z dnia 12 marca 2015 r. w ten sposób, że stwierdza, iż zainteresowany J. U. nie podlegał ubezpieczeniom społecznym w okresach wymienionych w decyzji,

II. zasądza od strony pozwanej na rzecz wnioskodawcy kwotę 4.200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje.

UZASADNIENIE

Decyzją z 12.03.2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. stwierdził, że zainteresowany J. U. jako osoba wykonująca pracę na podstawie umowy zlecenia u płatnika składek (...) S.A. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu i rentowemu, wypadkowemu w okresie od 01.11.2010 r. do 31.12.2010 r., od 02.05.2011r. do 31.05.2011 r., od 02.08.2011 r. do 31.08.2011 r., od 05.12.2011 r. do 29.02.2012 r., od 01.06.2012 r. do 31.07.2012 r., od 01.09.2012 r. do 31.12.2012r. oraz ustaliła podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne. W odwołaniu od tej decyzji spółka (...) domagało się zmiany tej decyzji i ustalenia, że J. U. nie podlegał w wymienionych w decyzji okresach obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, gdyż zawarte z nim umowy przez wnioskodawczynię były umowami o dzieło. Wyrokiem z 16.09.2015r. Sąd Okręgowy w Świdnicy oddalił odwołanie i zasądził od wnioskodawczyni na rzecz strony pozwanej 2 400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Wnioskodawca

(...) w J. jest dostawcą surowców ogniotrwałych. Do Spółki należy kopalnia odkrywkowa glin ogniotrwałych (...) oraz zakład przetwórczy surowców mineralnych wyposażony m.in. w piece obrotowe, kruszarki, młyny, suszarnie i przesiewacze. J. U. od 1971 r. pracował w zakładzie na którego bazie powstała spółka (...). Posiada wykształcenie średnie techniczne – rozpoczął pracę jako ślusarz, a zakończył jako vice prezes kooperującej z wnioskodawcą spółką (...). Obecnie, jak i w czasie wykonywania umów był on emerytem i nie posiadał innego tytułu do ubezpieczenia. Przed, jak i po zawarciu niżej opisanych umów nie sporządzał ekspertyz lub opracowań o takim charakterze. (...) sp. z o.o. – płatnik składek - zawarła z zainteresowanym J. U. następujące umowy nazwane przez płatnika składek umowami o dzieło:

- w dniu 01.11.2010 r., której przedmiotem było wykonanie: analizy stanu technicznego wymienionych w umowie 8 wozideł typu V., B., M., analizy potrzeb w zakresie wykorzystywania wymienionych wozideł na wydziałach (...)i (...)w roku 2011, analiza zapotrzebowania rynku zewnętrznego na wymienione wozidła w roku 2011, analiza możliwości sprzedaży i zbycia wozideł. Umowa zawarta była na okres od 01.11.2010 r. do 31.12.2010 r.
- w dniu 02.05.2011 r., której przedmiotem było wykonanie: zakresu i wyceny remontu pieca obrotowego nr 3, technologii i harmonogramu remontu pieca obrotowego nr 3. Umowa zawarta była na okres od 02.05.2011 r. do 31.05.2011r.
- w dniu 02.08.2011r., której przedmiotem było wykonanie zakresu i harmonogramu realizacji prac remontowych pieca obrotowego nr 3 z urządzeniami współpracującymi. Planowy termin remontu 16.08.2011 r. – 10.10.2011 r. Umowa zawarta była na okres od 02.08.2011 r. do 31.08.2011 r.
- w dniu 05.12.2011r., której przedmiotem było wykonanie weryfikacji maszyn i urządzeń firmy (...) S.A. pod względem dalszych przydatności do eksploatacji. Umowa została zawarta na okres od 05.12.2011 r. do 29.02.2012r.
- w dniu 01.06.2012r., której przedmiotem było wykonanie zakresu remontu pieca obrotowego nr 3 z urządzeniami współpracującymi: opracowanie zakresu remontu pieca nr 3, opracowanie technologii remontu urządzeń instalacji odpylającej, opracowanie technologii remontu taśmy członowej, opracowanie zakresu remontu urządzeń współpracujących. Umowa zawarta była na okres od 01.06.2012 r. do 31.07.2012 r.
- w dniu 01.09.2012 r., której przedmiotem było wykonanie opisu działań związanych z realizacją przedsięwzięcia „odkład mas ziemnych na cele przeciwpowodziowe” w zakresie zleconym (...) Spółce z o.o. w J.. Umowa zawarta była na okres od 01.09.2012 r. do 31.12.2012 r.

W umowach określono wysokość wynagrodzenia za dokonane czynności oraz wskazano, że wypłata wynagrodzenia nastąpi w terminie 30 dni od dnia odebrania dzieła. Dodatkowo w każdej umowie zapisano, że przyjmujący zamówienie wykona dzieło korzystając z własnych narzędzi i materiałów. Na podstawie rachunków do umów zainteresowany otrzymał wynagrodzenie: w dniu 26.01.2011 r. w kwocie 5.000 zł brutto, w dniu 01.07.2011 r. w kwocie 14.000,00 zł brutto, w dniu 30.09.2011 r. w kwocie 14.000,00 zł brutto, w dniu 31.03.2012 r. w kwocie 11.200,00 zł brutto, w dniu 31.08.2012 r. w kwocie 14.000 zł brutto, w dniu 21.01.2013 r. w kwocie 16800,00 zł brutto. Zaskarżoną decyzją pozwany organ rentowy stwierdził podleganie ubezpieczeniom społecznym zainteresowanego J. U. od 01.11.2010 r. do 31.12.2010 r., od 02.05.2011 r. do 31.05.2011 r., od 02.08.2011 r. do 31.08.2011 r., od 05.12.2011 r. do 29.02.2012 r., od 01.06.2012 r. do 31.07.2012 r., od 01.09.2012 r. do 31.12.2012 r. oraz ustaliła podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne we wskazanych okresach z tytułu wykonywania umów zlecenia. W miesiącach, w których wynagrodzenie nie było wypłacane ustalono podstawę wymiaru składek w kwocie 0 zł. W powyższych okresach zainteresowany J. U. nie posiadał innego tytułu do ubezpieczeń społecznych. Przy tych ustaleniach stwierdził Sąd, że kwestią sporną w niniejszej sprawie było, to czy strona pozwana słusznie uznała, że zawarte przez wnioskodawcę z zainteresowanym umowy nosiły znamiona umów zlecenia i z tego powodu zainteresowany - w myśl z art. 6 ust.1 pkt. 4 ustawy z dnia 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych - za okresy wykonywania umów zlecenia podlega ubezpieczeniom społecznym. W ocenie Sądu Okręgowego słusznie organ rentowy zakwestionował możliwość przypisania spornym umowom cech umów

o dzieło, co skutkowało oddaleniem odwołania. Uznał przy tym sąd I instancji, że decydującą dla wyróżnienia, zdefiniowanej w art. 627 kc umowy o dzieło cechą jest osiągnięcie określonego w umowie rezultatu, który należało utożsamiać z trwałym efektem gospodarczym o charakterze materialnym powstałym zarówno w wyniku stworzenia nowego jak i przetworzenia istniejącego przedmiotu. Z ustaleń faktycznych poczynionych w niniejszej sprawie wynikało w - ocenie Sądu - że przedmiotem każdej z umów zawartych przez strony była ocena stanu technicznego maszyn i urządzeń oraz ocena potrzeby ich wykorzystania, zapotrzebowania rynku wewnętrznego i możliwości ich sprzedaży, zakres i wycena remontu pieca obrotowego oraz technologia i harmonogram jego remontu, czy też „odkład mas ziemnych na cele przeciwpowodziowe”. Treścią tych umów nie było zatem osiągnięcie materialnego rezultatu, czy też pomyślnego wyniku podejmowanych czynności, bo przy tego rodzaju usługach nie jest to możliwe. Przyjmujący zamówienie zobowiązywał się jedynie do starannego przeprowadzenia wszystkich czynności nie przyjmując na siebie odpowiedzialności za ich rezultat. Takiemu zobowiązaniu nie można przypisać cech (*essentialia negotii*) umowy o dzieło, a oczekiwania stron towarzyszące zawieraniu i wykonywaniu umów nazywanych przez nich umowami o dzieło, mogły się zrealizować wyłącznie, jako elementy innej umowy - umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, regulowane w art. 750 k.c. O tym, że sporne umowy nie miały cech umów o dzieło świadczyły także to, że wykonane przez wnioskodawcę czynności nie poddawały się sprawdzianowi na występowanie wad fizycznych. Pogląd taki uzasadnił Sąd Okręgowy wyprowadzonymi z dokonanych ustaleń wnioskami, że:

- wykonana przez zainteresowanego analiza dotycząca wozideł sprowadzała się do skrótowego ich opisu i wyrażone w niej poglądy nie zostały poparte żadnymi badaniami, testami, wynikami lub zgromadzoną w czasie prac dokumentacją;
- prace te mogły zostać wykonane przez pracowników zakładu wnioskodawczynie;
- odnośnie umów związanych z piecem obrotowym nie zostało wykazane, że zainteresowany jest wyjątkową osobą posiadającą wiedzę w tym zakresie, w zakresie opracowań przeciwpowodziowych to zainteresowany nie wykazał się posiadaniem wiedzy specjalistycznej;
- wnioskodawczynie nie wykazała, że skorzystała z analiz wykonanych przez zainteresowanego zgodnie z zaleceniami wykonującego zlecenie.

Wyrok ten zaskarżyła w całości apelacją wnioskodawczynie zarzucając orzeczeniu naruszenie art. 6 ust.1 pkt 4 ustawy z 13.10.1997 r. o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez jego nieprawidłową interpretację i przyjęcie, że usługi zainteresowanego J. U. świadczone na rzecz wnioskodawczynie były wykonywane na podstawie umów mających charakter umów zlecenia, w sytuacji gdy, zarówno treść tych umów, jak i sposób ich wykonania, wskazują, iż były to typowe umowy o dzieło. Skarżąca ponadto zarzuciła sprzeczność ustaleń faktycznych z treścią zebranego w sprawie materiału polegającą na przyjęciu, że:

- sporne umowy nie precyzowały konkretnego dzieła lecz czynnościowo określone prace mające zostać wykonane przez zainteresowanego;
- umowy te nie charakteryzowały się szczególnymi cechami podkreślającymi ich indywidualny, incydentalny charakter;
- nie istniała możliwość poddania umówionego rezultatu sprawdzianowi na istnienie wad fizycznych;
- w zakładzie pracy wnioskodawczynie znajdowali się pracownicy posiadający tożsamą wiedzę, co zainteresowany;
- postępowanie nie wykazało, że zainteresowany jest wyjątkową osobą posiadającą wiedzę umożliwiającą wykonanie zawartych umów o dzieło.

W oparciu o tak postawione zarzuty wniosła skarżąca o zmianę zaskarżonego wyroku i uchylenia zaskarżonej decyzji oraz umorzenia postępowania oraz zasądzenia od pozwanego na rzecz powoda kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Tak z treści odwołania jak i apelacji należało wnosić, iż intencją skarżącego było stwierdzenie, że zainteresowany J. U. z tytułu zawarcia spornych umów nie podlegał obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym. W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy wyprowadził błędne wnioski ze zgromadzonego materiału dowodowego, w rezultacie czego doszło do wadliwego rozstrzygnięcia. Podstawą sporu było stanowisko pozwanego organu rentowego, że 5 umów wymienionych w zaskarżonej decyzji nie było - wbrew nazwie nadanej im przez strony tych umów - umowami o dzieło. Podkreślić przy tym należało, że organ rentowy nie kwestionował samego faktu zawarcia tych umów, ani też ich wykonania w sposób zgodny z postanowieniami umów. Nie było zatem podstaw do dokonywania przez Sąd oceny tych umów pod kątem wady pozorności, to jest tego czy strony umów nie ukrywały pod formalną treścią umów innych czynności prawnych. Nie mogły z tej przyczyny mieć znaczenia dla rozstrzygnięcia sporu takie okoliczności jak: niewątpliwie wysokie kwoty wynagrodzenia należnego zainteresowanemu z tytułu wykonania tych umów, czy też stopień fachowości zainteresowanego oraz zakres posiadanych przez niego kwalifikacji. Podobnie zbędnie oceniał Sąd Okręgowy to, czy efekt - odpowiadający przedmiotowi zobowiązań zainteresowanego - mógł zostać osiągnięty pracą zatrudnionych przez wnioskodawczynię pracowników skoro niewątpliwie zainteresowany umowy te wykonał. W myśl art. 353¹ Kc strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Sformułowana w tym przepisie zasada swobody umów pozwala stronom umowy na tworzenie konkretnych stosunków zobowiązaniowych odpowiadających wyznaczonym w ustawie typom, a także na możliwości tworzenia stosunków zobowiązaniowych nieodpowiadających żadnemu wyróżnionemu w ustawie typowi. Nazwy nadane spornym umowom przez ich strony jak i zeznania zainteresowanego oraz oświadczenie prezesa zarządu wnioskodawczyni A. B.(k: 42) jednoznacznie wskazywały, że strony tych umów zamierzały zawrzeć umowy o dzieło. Tym samym strony umów uznały, że ukształtują wzajemne zobowiązania według typu określonego w art. 627 i następnym Kodeksu cywilnego. Uwzględniając zatem treść cytowanego wyżej art. 353¹ Kc organ rentowy mógł zakwestionować skuteczne zawarcie przez strony umów o dzieło wykazując, że treść tych umów lub ich cel sprzeciwiał się właściwościom (naturze) umowy o dzieło. Podkreślić bowiem należało, iż organ rentowy nie podnosił zarzutu opartego na klauzuli generalnej dotyczącej naruszenia zasad współżycia społecznego. Jak wynikało z uzasadnienia zaskarżonego wyroku sąd I instancji zaaprobował pogląd organu rentowego, że treść wszystkich spornych umów nie przewidywała zobowiązań po stronie zainteresowanego do wykonania dzieła - rozumianego jako z góry określony rezultat, polegający na osiągnięciu trwałego efektu gospodarczego o charakterze materialnym, powstałym zarówno w wyniku stworzenia nowego jak i przetworzenia istniejącego przedmiotu. W konsekwencji tego uznał Sąd Okręgowy, iż rzeczywista postać przyjętych w tych umowach zobowiązań przez zainteresowanego polegała na odpłatnym świadczeniu czynności: oceny stanu technicznego maszyn i urządzeń oraz oceny potrzeb ich wykorzystania, zapotrzebowania rynku wewnętrznego i możliwości ich sprzedaży, zakres i wycena remontu pieca obrotowego oraz opracowanie technologii i harmonogramu jego remontu, opracowanie odkładu mas ziemnych na cele przeciwpowodziowe. Sąd Apelacyjny powyższe wnioski uznał za błędne. Tak postanowienia umów jak i zeznania stron tych umów i przesłuchanych świadków wskazywały na to, że przedmiotem świadczeń ze strony zainteresowanego było: sporządzenie pisemnych ekspertyz (dotyczących maszyn i urządzeń), bądź opracowania pisemnych harmonogramów, wycen i technologii remontów (dotyczących pieców), bądź opisu działań związanych z realizacją przedsięwzięcia - „odkład mas ziemnych na cele przeciwpowodziowe”. Oczywiście wykonanie pisemnych ekspertyz czy opracowań poprzedzał proces przygotowawczy polegający na wykonywaniu przez zainteresowanego czynności związanych z gromadzeniem danych, badaniem przedmiotów, analizą dokumentacji. Wszystko to były czynności niezbędne do wykonania dzieła jednak samego zobowiązania czynności te wypełnić nie mogły. Przedmiotem bowiem zobowiązań były pisemne opracowania (ekspertyzy), w których zawarte wnioski i oceny bądź harmonogram czynności (w przypadku umów dotyczących remontu pieca) miały służyć zamawiającej dzieło wnioskodawczyni

do podjęcia decyzji dotyczących remontów i prac ziemnych. Niewątpliwie też wykonane przez zainteresowanego pisemne ekspertyzy i opracowania miały postać wytworzonych przez niego rzeczy, które podlegały weryfikacji pod kątem ich ewentualnej wadliwości. Wszak zamawiający takie dzieło mógł oceniać je ze względu na kompletność czy przydatność do przeprowadzenia remontów, prac ziemnych czy zbycia urządzeń. Skoro poza sporem było, że zainteresowany wykonał do każdej ze spornych umów - będące przedmiotem zamówienia - pisemne opracowanie, to nie było zasadnym, w ocenie sądu II instancji, uznanie, iż treść i faktyczne wykonanie tych umów sprzeciwiało się naturze stosunku prawnego ztypizowanego w art. 627 Kc. Wobec tego, że sporne umowy - jako umowy o dzieło - nie mogły stanowić podstawy do objęcia zainteresowanego, w myśl art. 6 ust.1 pkt 4 ustawy z 13.10.1997r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tj. Dz.U. z 2016 r., poz. 963) obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi to zaskarżony wyrok należało zmienić (art. 386 § 1 kpc) i orzec jak w punkcie I sentencji wyroku Sądu Apelacyjnego. Orzeczenie o kosztach procesu oparto na treści przepisu art. 98 § 1 i 3 kpc i § 6 pkt 5 i § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28.09.2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).

SSA B. Staśkiewicz SSA I. Lejczak SSA S. Kubica

R.S.